

Astudiaeth Delphi i nodi strategaethau i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed yng Nghymru

Dr Cathryn Knight, Prifysgol Bryste
Dr Jacky Tyrie, Prifysgol Abertawe
Yr Athro Tom Crick, Prifysgol Abertawe
Margarida Borrás Batalla, Prifysgol Metropolitan Manceinion

CRYNODEB

Mae'r pandemig COVID-19 byd-eang wedi cael effaith eang ar addysg ar draws pob lleoliad a chyd-destun, gan gynnwys addysg a gofal plentyndod cynnar (ECEC). Yng Nghymru, amcangyfrifir bod tua thri chwarter y plant o dan bump oed (tua 155,000 o blant) wedi cael eu heffeithio gan gau lleoliadau ECEC. Er bod llynyddiaeth yn dal i ddod i'r amlwg ar effaith hirdymor y pandemig ar blant o dan bump oed, ychydig iawn o ymchwili sydd wedi archwilio'r strategaethau posibl i liniaru'r effeithiau niweidiol hyn. Defnyddiodd y prosiect ymchwil hwn ddull Delphi i ymchwilio i'r hyn y mae arbenigwyr ac ymarferwyr ECEC yn credu yw'r strategaethau mwyaf effeithiol i liniaru effaith niweidiol y pandemig ar blant o dan bump oed, gan ddefnyddio Cymru fel astudiaeth achos ar lefel genedlaethol. Rhwng mis Mai a mis Medi 2021, dosbarthwyd tri arolwg yn olynol i gyfranogwyr yr astudiaeth, a nodwyd fel arbenigwyr ECEC ($n=39$). Ar ben hynny, ochr yn ochr â'r astudiaeth Delphi draddodiadol, anfonwyd arolwg ar-lein dienw untro hefyd i gymuned ymarferwyr ECEC ehangach yng Nghymru ($n=378$). Y thema amlycaf o fewn y strategaethau a awgrymwyd gan gyfranogwyr yr astudiaeth oedd pwysigrwydd profiadau chwarae o safon uchel. Amlygwyd pwysigrwydd darpariaeth gyffredinol a chefnogaeth o safon i ymarferwyr a theuluoedd hefyd. Roedd y themâu hyn yn cael lle blaenllaw gan y grwpiau arbenigwyr a'r grwpiau

ymarferwyr, er nad oedd consensws i'w weld rhyngddynt. Mae'r papur hwn yn cyflwyno'r themâu hyn ac yn eu harchwilio'n feirniadol, gan ddarparu'r sylfaen ar gyfer dyblygu a chludadwyedd y gwaith hwn a'i ganlyniadau i leoliadau ECEC mewn gwledydd ac awdurdodaethau eraill.

Geiriau allweddol: Addysg a gofal plentynod cynnar, ECEC, COVID-19, dull Delphi, Cymru

---

Cyflwyniad

Effaith COVID-19 ar blant o dan bump oed

Nid yw'n bosibl gorbwysleisio pwysigrwydd blynyddoedd cynharaf bywyd plentyn (rhwng 0–8), ac mae tystiolaeth hydredol yn awgrymu y gall profiadau cynnar lywio canlyniadau plant wrth iddynt dyfu'n oedolion (Goodman a Sianesi, 2005; Lee, Kim a Terry, 2020; Melhuish, 2016; Sylva et al., 2010). Canfuwyd bod profiadau bywyd yn y blynyddoedd cynnar yn effeithio ar ystod o feysydd datblygiadol eang, gan gynnwys canlyniadau addysgol (Michelmores a Dynarski, 2017), datblygiad gwybyddol (Lloyd a Hertzman, 2010), datblygiad cymdeithasol (Sylva et al., 2010) a datblygiad niwrolegol (Shonkoff, 2016). Nid yw'n syndod felly fod pwysigrwydd addysg a gofal plentynod cynnar (ECEC) wedi cael ei gofnodi'n helaeth o ran ei effaith ar ddatblygiad wybyddol, ieithyddol a chymdeithasol plant (Barnes a Melhuish, 2017); Burchinal et al., 2000; Camilli, Vargas, Ryan, a Barnett, 2010; Drange a Havnes, 2019; Eryigit-Madzwamuse a Barnes, 2014; Hansen a Hawkes, 2009).

Ar 12 Mawrth 2020, cafwyd datganiad ffurfiol gan Sefydliad Iechyd y Byd fod COVID-19 yn bandemig (WHO, 2020). Ar ôl y datganiad hwn, dechreuodd sefydliadau addysg yn fyd-eang, ar draws pob lleoliad a chyd-destun, ar y newid cyflym a brys i addysgu o bell (Watermeyer et al., 2020; Crick, 2020; Siegel et al., 2021) ynghyd ag amrywiaeth o fesurau ymaddasol i sicrhau diogelwch dysgwyr ac ymarferwyr (Marchant et al., 2022a; Marchant et al., 2022b), yn ogystal â rhyw lefel o barhad dysgu (Marchant et al., 2021). Cyrhaeddodd cau ysgolion ledled y byd ei benllanw ym mis Ebrill 2020 — pan oedd rhyw lefel o gau ysgolion ar waith mewn 199 o wledydd (Rhaglen Bwyd y Byd, 2020). Er gwaethaf adroddiadau fod y feirws ei hun yn cael llai o effaith ar blant

ifanc (Wu a McGoogan, 2019), roeddent yn dioddef tarfu enfawr ar eu profiadau beunyddiol, ac yn enwedig eu haddysg. Roedd hyn yn arbennig o berthnasol i Gymru, yn sgil diwygiadau mawr ar lefel y system addysg (Lewis a Crick, 2022; Knight a Crick, 2022; Llywodraeth Cymru, 2023b), gan gynnwys cyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru newydd o fis Medi 2022 ymlaen (Llywodraeth Cymru, 2023a).

Mae dulliau diweddar o ymdrin â pholisi ac ymarfer ECEC yng Nghymru wedi bod yn wahanol i'r hyn a geir yn Lloegr, yn seiliedig ar gyd-destun a blaenoriaethau cenedlaethol penodol, yn ogystal ag arferion gorau a thystiolaeth ryngwladol sy'n dod i'r fei (Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019); Llywodraeth Cymru, 2022). Amcangyfrifwyd bod tua 85,000 o blant pump oed ac iau wedi mynychu lleoliadau gofal plant a chwarae cofrestredig (Arolygiaeth Gofal Cymru, 2020) cyn y pandemig, a thua 70,000 wedi mynychu lleoliadau addysg (Llywodraeth Cymru 2020), gan wneud cyfanswm o tua 155,000 o blant. Yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn o'r boblogaeth ar gyfer 2020, y boblogaeth plant dan bump oed oedd 160,000 (Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2020), gan awgrymu bod tua 77% o'r holl blant 0-i-5 oed wedi profi rhyw fath o ddarpariaeth ECEC yn y flwyddyn cyn y pandemig COVID-19. Yn ystod y pandemig, gofynnwyd i leoliadau gofal plant a chwarae yng Nghymru gyfyngu ar y ddarpariaeth i blant agored i niwed a phlant gweithwyr hanfodol yn unig rhwng 23 Mawrth 2020 a 21 Mehefin 2020, gyda'r ddarpariaeth ysgolion a gynhelir wedi cyfyngu mynediad i safleoedd ysgolion am oddeutu tri mis yn ystod haf 2020, yna eto am ddau fis o Ionawr 2021 i blant yn y Cyfnod Sylfaen (3-7 oed) (Llywodraeth Cymru, 2021). O ystyried bod tua thri chwarter y plant o dan bump oed yng Nghymru wedi mynychu lleoliadau ECEC, mae'n debygol bod COVID-19 wedi cael effaith fawr ar fynediad y demograffig hwn i ECEC, a'r profiad ohono.

O ystyried pwysigrwydd ECEC, mae cau'r lleoliadau hyn wedi arwain at bryder ynghylch effaith tymor hwy y pandemig ar ddatblygiad plant (Murray, 2020). Yn ôl adolygiad yn 2021 o'r llenyddiaeth sydd ar gael (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2021), roedd tystiolaeth gref fod y pandemig COVID-19 wedi effeithio ar y rhan fwyaf o agweddau ar les meddyliol plant a phobl ifanc, yn enwedig plant hŷn (RCPH, 2020), gyda chau sefydliadau addysgol a gofal plant yn un o'r achosion mwyaf o darfu ar fywydau plant a phobl ifanc. Mae ymchwil wedi dangos effaith ar blant ifanc ar draws pob maes datblygu, yn enwedig gyda newidiadau parhaus sylweddol i'r drefn Anghenion Dysgu Ychwanegol yng Nghymru yn cyd-daro â rhan o'r diwygiadau parhaus ar lefel system (Knight a Crick,

2022); Knight et al., 2023). Er enghraifft, mae ymchwil yn archwilio'r effaith ar ddatblygiad corfforol wedi canfod bod y pandemig wedi arwain at gynydd mewn amser sgrin a gostyngiad mewn amser actif ymhlith plant 2–4 oed (Dodd, Westbrook a Lawrence, 2020). Yn ogystal, canfu Clarke et al. (2021) fod gweithgaredd, amser sgrin a chwsg plant cyn-ysgol wedi dioddef. O ran datblygiad gwybyddol, canfu Davies et al. (2021) fod plant a oedd yn gallu mynychu lleoliadau ECEC yn ystod y pandemig yn dangos twf yn eu swyddogaethau gweithredol gwybyddol. O ran datblygiad cymdeithasol ac emosiynol, darganfu Egan et al. (2021) fod plant yn gweld colli rhyngweithio cymdeithasol â phlant eraill, gyda rhieni'n disgrifio effaith negyddol ar les cymdeithasol ac emosiynol eu plant. Mae tystiolaeth hefyd wedi dangos effaith parhau i fynychu lleoliad ECEC yn ystod y pandemig ar ddatblygiad iaith a lleferydd, gyda thwf amlwg o ran yr eirfa ddealedig ymhlith y rhai a oedd yn parhau i fynychu (Davies et al., 2021).

Ar ben hynny, er nad oedd y pandemig COVID-19 yn achosi anghydraddoldebau o fewn y system addysg, dadleuwyd ei fod wedi eu gwaethygu'n sylweddol (De Amorim et al., 2022; EEF, 2020; WHO, 2020). Er enghraifft, canfu Davies et al. (2021) fod plant o gefndiroedd llai cyfoethog a oedd yn colli mynediad i leoliadau ECEC yn ystod y pandemig dan anfantais anghymesur.

Strategaethau i liniaru'r effaith niweidiol

Er bod swmp o ymchwil yn dod i'r amlwg sy'n cofnodi effaith COVID-19 ar blant ifanc, ychydig iawn o waith hyd yma sydd wedi ymchwilio i sut i liniaru'r effaith niweidiol ar y demograffig hwn. Cynhaliodd Atfeilf, Baldauf a Kispeter (2021) adolygiad cyflym o'r dystiolaeth yn edrych ar liniaru effaith COVID-19 ar addysg, gofali plant a gwaith cymdeithasol, gan ddod i'r casgliad hwn: 'there was a lack of evidence generally on mitigations for specific groups, aside from teachers and some social care professionals' (tud. 8). Ym mis Awst 2020, cynhyrnodd yr OECD adroddiad ar effaith COVID-19 ar blant a chyflwynodd nifer o argymhellion polisi i fynd i'r afael â'r heriau sy'n wynebu plant yn ystod y pandemig. Ffocws y rhain oedd 'ensuring access to good food and nutrition, and educational supports; and providing assistance and protection to vulnerable children in need' (OECD, 2020, tud. 21). At hynny, edrychodd Araújo et al. (2020) ar effaith pandemigau blaenorol ar blant, ac mae'n tynnu sylw at bwysigrwydd gweithgareddau i hyrwyddo datblygiad iach, ac i leihau straen niweidiol. Ac eto, mae gwaith sy'n edrych yn benodol ar strategaethau i liniaru effaith

COVID-19 ar blant ifanc, ac yn benodol rhai mewn lleoliadau ECEC, ar hyn o bryd yn brin o ran llenyddiaeth.

Felly, ceisiodd yr ymchwil hon fynd i'r afael â'r diffyg hwn, gan ddefnyddio Cymru fel cyd-destun astudiaeth achos a pholisi ar lefel genedlaethol, i nodi'r hyn yr oedd grŵp o arbenigwyr rhyngwladol ym maes ECEC yn ei gredu a fyddai'n strategaethau effeithiol i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed yng Nghymru. At hynny, i ddilysu'r strategaethau hyn, ac i ddeall a oes cydlyniad o ran safbwynt ar draws arbenigwyr ECEC, a'r rhai sy'n gweithio yn y lleoliadau, casglwyd barn ymarferwyr ECEC yng Nghymru hefyd.

Cwestiynau ymchwil

Nod yr ymchwil oedd mynd i'r afael â'r ddau gwestiwn ymchwil (CY) canlynol:

- *CY1*: Beth mae arbenigwyr yn credu yw'r strategaethau mwyaf effeithiol i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed?
- *CY2*: A oes cytundeb rhwng yr arbenigwr a'r gymuned ymarferwyr ECEC yng Nghymru ar y strategaethau gorau i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed?

Ariannwyd yr ymchwil hon gan Lywodraeth Cymru fel rhan o'i hymateb i'r pandemig COVID-19 ehangach, gyda'r bwriad penodol o lywio penderfyniadau polisi ac ymarfer yn y dyfodol ar adferiad ôl-Covid ym maes ECEC.

Dull Ymchwil

Dewiswyd astudiaeth Delphi tri cham ar gyfer yr astudiaeth hon. Nod dull Delphi yw cefnogi penderfyniadau grŵp trwy geisio barn arbenigol heb ryngweithio wyneb yn wyneb rhwng cyfranogwyr. Mae Delbecq, Van de Ven a Gustafson (1975) yn diffinio'r dull fel a ganlyn:

...a method of systematic solicitation and collection of judgements on a particular topic through a set of carefully designed sequential questionnaires, interspersed with summarised information and feedback of opinions derived from earlier responses

O'r herwydd, mae'r dull yn ceisio sefydlu lefel y consensws neu sefydlogrwydd yn y gymuned arbenigol. Roedd y dadansoddiad yn seiliedig ar dechnegau ystadegol parametrig, fel yr amlinellwyd gan Schmidt (1997).

Ochr yn ochr â thrydedd rownd yr astudiaeth Delphi, lanswyd arolwg hefyd ar gyfer cymuned ymarferwyr ECEC ehangach yng Nghymru. Nod hyn oedd crynhoi eu safbwyntiau ar y pwnc hwn ac atgyfnerthu canlyniadau polisi posibl y gwaith hwn.

Panel Delphi

Ceisiwyd trawstoriad o arbenigedd, ar draws Cymru ac yn rhyngwladol. Yn hytrach na chanolbwyntio ar grŵp homogenaidd, roedd y dewis o arbenigwyr yn sicrhau casglu amrywiaeth o safbwyntiau. Daeth y tîm ymchwil, yn ogystal â grŵp cynghori ymchwil, i'r casgliad fod y cyfranogwyr yn arbenigwyr mewn addysg a datblygiad plentyndod cynnar trwy eu cyfraniadau at ymchwil, polisi a/neu ymarfer. Felly, yn y cyd-destun hwn, diffiniwyd *arbenigwyr* fel pobl ag arbenigedd cydnabyddedig ym maes ECEC, naill ai o gyhoeddi allbynnau academiaidd ar y pwnc, neu yn sgil meddu ar brofiad helaeth o weithio yn y lleoliadau hyn. Daeth y cyfranogwyr o dri maes arbenigedd gwahanol:

- i) academyddion (cenedlaethol a rhyngwladol);
- ii) arbenigwyr o sefydliadau cenedlaethol a rhanbarthol (Cymru); ac;
- iii) ymarferwyr arbenigol (a nodwyd gan y tîm ymchwil fel pobl sydd wedi gweithio'n helaeth yn y maes ac yn dal swyddi arweiniol ym maes ECEC (Cymru).

Mae Cochran (1983) yn awgrymu mai'r lleiafswm ar gyfer panel Delphi yw 10 aelod, gan nodi fodd bynnag bod grŵp mwy yn cynnig llai o wallau a gwell dibynadwyedd. Mae Okoli a Pawlowski (2004) yn awgrymu, pan nad yw'r grŵp yn homogenaidd, y dylai fod 10 i 18 o gyfranogwyr fesul maes arbenigedd. O ganlyniad, nod yr astudiaeth oedd recriwtio o leiaf 10 o gyfranogwyr ym mhob maes (academaidd, sefydliad, ymarferydd) gyda chyfradd athreuliad i'w disgwyl rhwng rowndiau'r arolwg. Cwblhaodd 75 o gyfranogwyr arbenigol Rownd 1; cwblhaodd 52 Rownd 2; a chwblhaodd 39 Rownd 3. Fel sy'n safonol mewn astudiaethau Delphi, nid oedd yr un o'r cyfranogwyr yn gwybod pwy oedd y cyfranogwyr eraill.

Datblygwyd holiadur ar-lein gan ddefnyddio *Qualtrics* a'i ddsbarthu i'r cyfranogwyr trwy e-bost. Roedd canlyniadau'r arolwg cyntaf (Rownd 1) yn llywio'r ail arolwg (Rownd 2), ac yn y blaen.

Rowndiau arolygu

Rownd 1:

Pwrpas yr arolwg cyntaf oedd cynhyrchu strategaethau posibl a oedd, yn nhyb y cyfranogwyr arbenigol, yn mynd i allu lliniaru effaith negyddol COVID-19 ar blant o dan bump oed. Lansiodd yr arolwg ym mis Mai 2021 ac arhosodd ar agor am bythefnos. Roedd yr arolwg ar ffurf sesiwn 'creu syniadau' penagored. Gofynnwyd i'r cyfranogwyr: *'Please suggest strategies, methods or practical steps that could be put in place to address or mitigate the adverse impact of COVID-19 on children under 5...'*. Yn unol â chyfarwyddwyd y llenyddiaeth ar ddatblygiad plant (Smith, Cowie a Blades, 2003), rhannwyd y strategaethau yn bedwar maes datblygu: datblygiad gwybyddol, datblygiad cymdeithasol ac emosiynol, datblygiad iaith a lleferydd a datblygiad corfforol ac iechyd. Esgorodd rownd gyntaf yr astudiaeth ar nifer fawr o awgrymiadau gan gyfranogwyr ar gyfer pob maes datblygu (103 o strategaethau ar gyfer datblygiad gwybyddol; 112 o strategaethau ar gyfer datblygiad cymdeithasol ac emosiynol; 173 o strategaethau ar gyfer datblygiad iaith a lleferydd; 149 o strategaethau ar gyfer datblygiad corfforol ac iechyd). Cafodd y rhain eu codio'n iteraidd gan y tîm ymchwil. Nodwyd ffocws pob strategaeth ynghyd â'r sector y dylid eu hanelu ato (h.y. ysgol, teulu, cymuned, cyllid a darparu adnoddau). Penderfynwyd hynny gan y tîm ymchwil trwy nodi'r lefel y byddai'r strategaeth, pe bai'n cael ei gweithredu, yn cael ei chyflawni. Arweiniodd trafodaeth ymhlith y tîm ymchwil at grwpio a chrynhai strategaethau tebyg, gan gyfrannu at ddibynadwyedd rhwng ymchwilwyr (Bryman, 2016). Mae Tabl 1 yn dangos nifer y strategaethau a gyflwynwyd i gyfranogwyr yn Rownd 2. Am resymau darbodus, penderfynwyd grwpio'r strategaethau yn ôl y sector targed yr anelwyd y strategaeth ato.

Rownd 2:

Dosbarthwyd y strategaethau a nodwyd o Rownd 1 yn yr ail arolwg, a lansiodd ym mis Mehefin 2021 ac a arhosodd ar agor am bythefnos.

Tabl 1: Dadansoddiad o'r strategaethau a gyflwynwyd yn Rowndiau 2 a 3

<i>Maes datblygu</i>	<i>Sector</i>	<i>Nifer y strategaethau a gyflwynwyd yn Rownd 2</i>	<i>W Kendall Rownd 3 (Arbenigwyr)</i>	<i>W Kendall (Ymarferwyr)</i>
Datblygiad gwybyddol	Ymarfer ac addysgeg mewn lleoliad ECEC	13	0.6	0.1
	Teulu a chymuned	5	0.3	0.3
	Cyllid a darparu adnoddau	11	0.1	0.1
Datblygiad cymdeithasol ac emosiynol	Ymarfer ac addysgeg mewn lleoliad ECEC	21	0.1	0.1
	Teulu a chymuned	9	0.1	0.1
	Cyllid a darparu adnoddau	9	0.1	0.1
Datblygiad iaith a llferydd	Ymarfer ac addysgeg mewn lleoliad ECEC	33	0.3	0.3
	Teulu a chymuned	12	0.2	0.1
	Cyllid a darparu adnoddau	10	0.1	0.04
Datblygiad corfforol ac iechyd	Ymarfer ac addysgeg mewn lleoliad ECEC	25	0.2	0.3
	Rhieni a theuluoedd	17	0.1	0.2
	Cymdeithas a'r awyr agored	5	0.1	0.2
	Cyllid a darparu adnoddau	20	0.2	0.01

Gofynnwyd i'r cyfranogwyr arbenigol bleidleisio ar y strategaethau a nodwyd yn Rownd 1. Ar gyfer pob maes datblygu a sector targed, gofynnwyd i'r cyfranogwyr: *'Which of the below would you like to see given further resources within early childhood education and care settings to mitigate the negative impacts of COVID on children's [cognitive/ social and emotional/ speech and language/ physical] development?'*. Gofynnwyd iddynt bleidleisio am draean o'r strategaethau (h.y. os oedd 12 strategaeth, gofynnwyd iddynt ddewis y pedair strategaeth a oedd fwyaf effeithiol yn eu tyb hwy.

Rownd 3:

Roedd canlyniadau'r ail arolwg yn darparu rhestr o'r traean uchaf o strategaethau yr oedd y cyfranogwyr arbenigol yn credu fyddai fwyaf effeithiol. Lanswyd Rownd 3 ym mis Medi 2021, ac unwaith eto, arhosodd ar agor am bythefnos. Yn Rownd 3, gofynnwyd i'r cyfranogwyr raddio'r strategaethau ym mhob maes datblygu a grŵp targed: *'Please rank the options from 1 (most effective) to X (least effective). Please place the options below into the order you feel represents your view and would be most beneficial'*. Mesurwyd y rhestrï safle gan ddefnyddio cyfernod W Kendall, sydd wedi'i gydnabod yn ddull effeithiol o fesur safleoedd amharametrig (Okoli a Pawlowski, 2004; Schmidt, 1997). Mae gwerthoedd W yn amrywio o 0 i 1, gydag 1 yn cynrychioli consensws perffaith. Mae gwerth uwch na 0.7 yn cynrychioli lefel 'dda' o consensws. Fel y nodwyd yn Nhabl 1, ni ddangoswyd lefel uchel o consensws rhwng y cyfranogwyr arbenigol.

Yn olaf, er mwyn deall pa mor wasgaredig oedd y safleoedd ar gyfer pob strategaeth, cyfrifwyd mesur gwasgariad (Tablau 2–5). Cyfrifwyd y gwasgariad trwy gymryd yr amrediad rhyngchwartel mesuredig a'i rannu â'r amrediad rhyngchwartel uchaf posibl (h.y., nifer y strategaethau yr un mewn grŵp – 1). Ystyriwyd bod gwasgariad yn uchel pan oedd y gwerth yn fwy na 0.7.

Arolwg ymarferwyr:

Yn ogystal â'r arolwg arbenigol, er mwyn deall yr hyn yr oedd cymuned ymarferwyr ECEC yn teimlo a fyddai'n strategaethau effeithiol, cyflwynwyd y traean uchaf o strategaethau a nodwyd gan arbenigwyr yn Rownd 2 i ymarferwyr. Cafodd ymarferwyr eu recriwtio trwy e-bostio ysgolion cynradd yng Nghymru er sylw arweinwyr y Cyfnod Sylfaen.

Cysylltwyd â lleoliadau a gydsyniodd i rannu cysylltiadau ar gofrestr gwarchodwyr plant a lleoliadau gofal dydd Arolygiaeth Gofal Cymru.¹ Ymatebodd 378 o ymarferwyr i'r arolwg. O'r rhain, roedd 71 (18.8%) yn gweithio mewn meithrinfa breifat, 54 (14.3%) mewn meithrinfa cyn ysgol, 20 (5.3%) mewn meithrinfeydd ysgol, 92 (24.3%) mewn ysgol gynradd, a 99 (26.2%) fel gwarchodwr plant. Roedd yr 11.1% oedd yn weddill yn gweithio mewn amryw o leoliadau eraill fel lleoliadau coffleidiol a chlybiau gwyliau. Gofynnwyd hefyd i ymarferwyr raddio'r strategaethau, o'r rhai fyddai fwyaf effeithiol yn eu tyb hwy i'r rhai lleiaf effeithiol. Mesurwyd safleoedd ymarferwyr hefyd gan ddefnyddio cyfernod W Kendall (gweler Tabl 1). Yn yr un modd â'r ymarferwyr, mae cyfernodau W Kendall yn dangos na chanfuwyd lefel uchel o gonsensws ymhlith yr ymarferwyr.

Themâu strategaethau

Yn ogystal, archwiliwyd themâu allweddol ymhlith y traean uchaf o strategaethau a awgrymwyd gan arbenigwyr. Gan ddefnyddio'r codau a nodwyd wrth gyfuno strategaethau yn Rownd 1, nodwyd y themâu allweddol yn nhraean uchaf y strategaethau. Cyfarfu'r tîm i drafod themâu a syniadau ar y cyd cyn troi'n ôl i adolygu'r data. Trefnwyd y rhain hefyd yn unol â'r sectorau targed cyffredinol, fel y'u cyflwynwyd yn Nhabl 1.

Canlyniadau

Mae Tablau 2–5 yn dangos y traean uchaf o strategaethau o'r rhestr o 190 o strategaethau cyfunol a gyflwynwyd yn wreiddiol i'r cyfranogwyr arbenigol yn Rownd 2. Mae'r rhain wedi'u trefnu yn ôl y safleoedd cymedrig a sefydlwyd gan y grŵp cyfranogwyr arbenigol a gymerodd ran yn Rownd 3 astudiaeth Delphi. Mae safle cymedrig is yn dangos bod y grŵp wedi graddio'r strategaeth hon yn fwy ffafriol.

Mae Tablau 2–5 yn dangos y safle cymedrig terfynol gan y cyfranogwyr arbenigol a'r gwasgariad (amrediad rhyngchwartel mesuredig wedi'i rannu â'r amrediad rhyngchwartel uchaf posibl) ar gyfer pob maes datblygu. Mae lefel uwch o wasgaru yn dangos mwy o amrywiaeth barn

1 Arolygiaeth Gofal Cymru yw rheoleiddiwr annibynnol gofal cymdeithasol a gofal plant yng Nghymru.

Tabl 2: Datblygiad gwybyddol

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Ymarfer ac addysgeg	Sicrhau bod yr amgylchedd yn cefnogi chwarae (gan gynnwys chwarae cymdeithasol, chwarae o dan do a chwarae yn yr awyr agored)	2.3	0.50	2.14	0.67	0.16	0.95
	Darparu mwy o amser o safon gyda staff yn cefnogi ac yn estyn chwarae a phrofiadau chwaraeus	2.33	0.67	2.69	0.67	-0.36	0.41
	Llai o ffocws ar ddsygu ffurfiol (neu ddal i fyny) a mwy ar chwarae annibynnol ac archwilio (er enghraifft rhannau rhydd, chwarae, ffantasi, siarad a gwrando a gweithgareddau creadigol fel tynnu lluniau)	2.39	0.67	2.09	0.67	0.3	0.72
	Oedolion i arsylwi a chefnogi plant ar sail gwybodaeth o'u harsylwadau	2.97	0.50	3.09	0.67	-0.12	0.06
Teulu a chymuned	Cefnogi amgylchedd cadarnhaol yn y cartref	1.25	0.75	1.25	0.75	0	1.00
	Rhoi cefnogaeth i rieni megis Magu Plant, Rhowch Amser Iddo, Estyn i Fyny ac ati	1.75	0.75	1.75	0.75	0	1.00

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Cyllid a Darparu Adnoddau	Cynyddu cyfleoedd Addysg a Gofal Plentynod Cynnar i bob plentyn; cefnogi mynediad cyffredinol yn hytrach na thargedu (e.e. pob plentyn sydd dros ddwy oed ac yn dair blwydd oed i gael mynediad i gyllid)	2.15	0.67	2.02	0.67	0.13	0.17
	Peidio â chau Addysg a Gofal Plentynod Cynnar os bydd cyfnod clo arall (gan gynnwys ysgolion)	2.36	0.50	2.44	1.00	-0.08	0.02
	Darparu a chefnogi mwy o leoliadau a gweithwyr profesiynol o safon uchel i weithio gyda phlant o dan 5	2.36	0.67	2.49	0.33	-0.13	0.96
	Ffocws ar leihau tlodi a bod yn ymwybodol o dlodi (e.e. sgrinio pob gohebiaeth i deuluoedd â lens 'sensitif i dlodi')	3.12	0.67	3.06	0.67	0.06	0.08

ynghylch y strategaeth honno. Ar y cyfan, dangosodd y cyfranogwyr arbenigol fwy o wasgariad wrth raddio'r strategaethau na'r ymarferwyr. Adlewyrchir hyn hefyd yng nghyfernodau W Kendall ar gyfer pob grŵp cyfranogwr (yn unol â Thabl 1).

Cynhaliwyd profion T i bob strategaeth hefyd er mwyn gweld a oedd gwahaniaeth sylweddol rhwng y grwpiau arbenigwyr ac ymarferwyr yn y safle cymedrig ar gyfer pob strategaeth. Ar gyfer y mwyafrif o ymatebion, ni chanfuwyd unrhyw wahaniaeth sylweddol rhwng safle graddio'r arbenigwyr a'r ymarferwyr, gan awgrymu cysondeb cymharol rhwng pob

Tabl 3: Datblygiad cymdeithasol ac emosiynol

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Ymarfer ac addysgeg	Osgoi agenda 'dal i fyny' neu roi pwysau ar blant	3.53	0.82	4.29	0.71	-0.76	0.66
	Mwy o weithwyr profesiynol blynyddoedd cynnar o safon uchel yn cael eu hyfforddi a'u cyflogi	4.00	0.82	5.17	0.57	-1.17	0.25
	Darparu cyfleoedd i chwarae'n rhydd	4.25	0.43	4.76	0.57	-0.51	0.58
	Creu ymdeimlad o berthyn ar gyfer plant	4.28	0.39	2.69	0.43	1.59	0.61
	Cefnogi ffynonellau cefnogaeth dibynadwy, mynediad hwylus ar gyfer lleoliadau Addysg a Gofal Plentynod Cynnar yng nghyswllt datblygiad cymdeithasol ac emosiynol yn ystod / wedi'r pandemig	4.94	0.68	4.72	0.57	0.22	0.25
	Ymarferwyr i ddefnyddio dulliau gweithredu a arweinir gan y plant, gyda chefnogaeth arsylwadau, megis dull gweithredu PACE	4.97	0.29	4.89	0.54	0.08	0.33
	Darparu gweithgareddau a chyfleoedd awyr agored	4.97	0.68	4.55	0.43	0.42	0.09

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Dylid datblygu cyfathrebu a deialog rhwng Addysg a Gofal Plentynod Cynnar a rhieni (nid dim ond rhoi gwybodaeth)	5.06	0.57	4.92	0.57	0.14	0.47
Teulu a chymuned	Chwarae yn y gymdogaeth ac ymyriadau cymorth i deuluoedd	1.77	0.38	2.26	0.50	-0.49	0.78
	Cefnogi teuluoedd yn ariannol ac yn emosiynol â chefnogaeth magu plant o safon uchel	1.90	1.00	1.66	0.50	0.24	0.66
	Darparu cefnogaeth iechyd meddwl i rieni	2.33	0.50	2.08	0.50	0.25	0.42
Cyllid a Darparu Admoddau	Addysg a Gofal Plentynod Cynnar o safon dda	2.31	0.75	2.57	0.75	-0.26	0.92
	Mwy o gyllid i bob plentyn gael mynediad i Addysg a Gofal Plentynod Cynnar o safon uchel	2.72	0.25	2.51	0.25	0.21	0.10
	Cynyddu'r cynnig addysg gynnar am ddim i'r flwyddyn gyfan a'r holl grwpiau eraill	3.06	0.50	2.91	0.50	0.15	0.13
	Lleihau tloedi	3.28	0.75	3.64	0.50	-0.36	0.13
	Ffocws ar gysyniad yr 'Haf o Hwyl', fel bod plant yn mwynhau ac yn chwarae yn hytrach na 'dal i fyny'	3.63	0.69	3.38	0.75	0.25	0.53

Tabl 4: Iaith a lleferydd

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Ymarfer ac addysgeg	Amgylchedd cefnogol, digynnwrf, yn rhoi amser i'r plant siarad – heb eu rhuthro	3.47	0.30	2.44	0.20	1.03	0.86
	Hyfforddiant o safon uchel ar gyfer staff Addysg a Gofal Plentynod Cynnar (er enghraifft, Elklan)	3.71	0.40	5.84	0.60	-2.13	0.06
	Defnyddio dulliau a arweinir gan y plentyn o ymddrin â chwarae a dysgu	4.35	0.40	3.66	0.30	0.69	0.81
	Annog defnydd o strategaethau sy'n annog sgwrsio ac yn cynnal sgwrs (e.e. cwestiynau penagored, esboniadau)	4.68	0.43	5.22	0.40	-0.54	0.28
	Chwarae a rhyngweithio o safon ag ymarferydd cyfarwydd a dibynadwy	5.68	0.50	7.19	0.40	-1.51	0.93
	Cyfluoedd i chwarae a dysgu yn yr awyr agored	6.38	0.53	6.22	0.30	0.16	0.09
	Cyfluoedd i chwarae'n rhydd, yn arbennig gyda chyfoedion	6.94	0.33	6.49	0.50	0.45	0.81

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Teulu a chymuned	Safon uchel adnoddau mewn lleoliadau megis llyfrau lluniau, rhigymau a chaneuon, llawer o gyfleoedd i ganu, siantio a chwarae â geiriau ac ati	7.06	0.53	5.77	0.40	1.29	0.71
	Cyfleoedd gydag ymarferwyr medrus ar gyfer gweithgareddau megis chwarae rôl, dangos a dweud, cymryd tro	7.09	0.45	7.56	0.50	-0.47	0.69
	Cyfleoedd ar gyfer chwarae esgus a chwarae llawn dychymyg	8.26	0.33	7.43	0.50	0.83	0.55
	Cyfyngu'r ffocws ar ddull gweithredu 'dal i fyny'	8.38	0.50	8.19	0.50	0.19	0.95
	Cefnogi rhieni i alluogi plant i ddysgu iaith a lleferydd gartref, e.e. cyswllt llygad; rhyngweithio manwl; storïau a rhigymau	1.97	1.00	2.21	0.67	-0.24	0.76
	Annog rhieni i siarad a chanu gyda'u plant yn rheolaidd ac yn aml	2.09	1.33	2.31	0.67	-0.22	0.06
	Mynediad at lyfrau / llyfrgell a grwpiau rhieni / plant bach ar gyfer rhieni	2.58	1.33	3.10	0.67	-0.52	0.30

Astudiaeth Delphi i nodi strategaethau

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Cyngor i rieni ar leihau amser sgrin a chynyddu darllen, canu a siarad gyda'u plentyn/plant	3.36	1.42	2.38	0.67	0.98	0.001
Cyllid a Darparu Adnoddau	Mwy o gyllid a mynediad cyffredinol at Addysg a Gofal Plentynod Cynnar o safon uchel ar hyd y flwyddyn	1.68	2.50	2.06	1.00	-0.38	0.89
	Cadw cylchoedd chwarae, meithrinfeydd a mannau chwarae ar agor yn ystod cyfnodau cyfyngiadau COVID-19	2.13	2.63	2.16	0.88	-0.03	0.56
	Sierhau bod therapi iaith a lleferydd ar gael ar gyfnod ymyrraeth gynnar (yn Gymraeg a Saesneg)	2.19	1.63	1.78	0.50	0.41	0.61

grŵp o ran graddio'r strategaethau. Fodd bynnag, roedd gwahaniaethau sylweddol rhwng yr arbenigwyr a'r ymarferwyr ar bedair strategaeth. Ym maes datblygiad gwybyddol, rhoddodd arbenigwyr radd sylweddol uwch na'r ymarferwyr i'r strategaeth cyllid a darparu adnoddau '*Peidio â chau Addysg a Gofal Plentynod Cynnar os bydd cyfnod clo arall (gan gynnwys ysgolion)*' : $t(286) = -0.32, p < 0.02$. Ym maes datblygu iaith a lleferydd, rhoddodd yr arbenigwyr radd sylweddol is na'r ymarferwyr i'r strategaeth teulu a chymunedau '*Cyngor i rieni ar leihau amser sgrin a chynyddu darllen, canu a siarad gyda'u plentyn/plant*' : $t(239) = 4.69, p = 0.001$. Yn olaf, gwelwyd gwahaniaethau sylweddol rhwng grwpiau cyfranogwyr o ran dwy strategaeth ym maes datblygiad corfforol ac iechyd. Yn yr adran ymarfer ac

Tabl 5: Datblygiad corfforol ac iechyd

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
Ymarfer ac addysgeg	Annog a chefnogi cyfleoedd distrwythur o safon i chwarae ac amser i archwilio	2.83	0.29	2.88	0.29	-0.05	0.45
	Datblygu hyder plant a'u parodrwydd i gymryd risgiau	3.37	0.57	2.48	0.29	0.89	0.01
	Cynllunio amgylchedd sy'n annog plant i symud mewn amrywiaeth o wahanol ffyrdd er mwyn cynnal datblygiad ymwybyddiaeth o'r corff, er enghraifft, chwarae ar y llawr a dringo	4	0.57	4.22	0.43	-0.22	0.45
	Gwybodaeth i ymarferwyr ynghylch pwysigrwydd chwarae, risg, her a chyfleoedd i chwarae	4.17	0.57	4.92	0.43	-0.75	0.76
	Prydau am ddim gyda phwyslais ar fwyta'n iach a chyfleu negeseuon bwyta'n iach i rieni	4.91	0.57	5.09	0.57	-0.18	0.69

Astudiaeth Delphi i nodi strategaethau

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Strategaethau/ hyfforddiant i helpu pob ymarferydd i gyflwyno datblygiad llythrennedd corfforol. Er enghraifft, creu cysylltiadau ag Ysgol Goedwig ac arbenigwyr gweithgaredd corfforol er mwyn arwain a gwella ymarfer yn y maes hwn	5.26	0.71	5.38	0.71	-0.12	0.92
	Chwarae gemau sy'n cynnwys symud (o dan do ac yn yr awyr agored)	5.31	0.43	5.13	0.43	0.18	0.13
	Hybu adnoddau a hyfforddiant i ymarferwyr ar ddefnyddio'r ardal y tu allan	6.14	0.43	5.91	0.29	0.23	0.83
Rhieni a theuluoedd	Digwyddiadau a gweithgareddau am ddim mewn manau/ lleoedd lleol fel bod plant yn cael cyfle i brofi amgylcheddau newydd a datblygu sgiliau corfforol	2.71	0.40	2.26	0.40	0.45	0.71

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Gwneud gweithgaredd yn fwy fforddiadwy i'r teulu cyfan (er enghraifft chwaraeon mwy fforddiadwy fel nofio)	3.29	0.60	3.17	0.40	0.12	0.98
	Hyrwyddo negeseuon syml a hawdd eu gweithredu ynghylch bod yn actif a ffyrdd o hybu datblygiad corfforol o enedigaeith ymlaen, e.e. amser bola, 'This Mum Moves', grwpiau cerdded i rieni newydd, cynlluniau blynyddoedd cynnar actif Cymraeg	3.44	0.60	4.46	0.60	-1.02	0.07
	Gwybodaeth i rieni am bwysigrwydd chwarae, risg, her a chyfle i chwarae	3.62	0.65	3.48	0.60	0.14	0.09
	Cefnogaeth o safon uchel i fagu plant	3.88	0.40	3.11	0.40	0.77	0.80

Astudiaeth Delphi i nodi strategaethau

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Darparu rhaglenni ymarfer corff i rieni a phlant cyn ysgol, i'w gwneud gartref neu ar sail galw heibio, mewn lleoliadau awyr agored ac o dan do	4.06	0.80	4.51	0.60	-0.45	<0.001
Cymdeithas a'r awyr agored	Annog oedolion a phlant i chwarae yn yr awyr agored ac mewn amgylcheddau naturiol	1.35	1.00	1.27	1.00	0.08	0.22
	Mynediad at brofiadau awyr agored ystyrlon bob dydd	1.65	1.00	1.73	1.00	-0.08	0.22
Cyllid a Darparu Adnoddau	Mynediad cyffredinol i addysg plentyndod cynnar o safon uchel gyda dysgu seiliedig ar chwarae mewn amgylchedd awyr agored/byd natur	1.45	0.50	1.99	0.50	-0.54	0.42
	Mwy o gyllid a mynediad cyffredinol at Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar o safon uchel ar hyd y flwyddyn	2.17	0.50	2.06	1.00	0.11	0.06

Targed	Strategaeth	Grŵp arbenigwyr		Grŵp cyfranogwyr		Gwahaniaeth cymedrig	p
		Safle cymedrig	Gwasgariad	Safle cymedrig	Gwasgariad		
	Cadw cylchoedd chwarae, meithrinfeydd a mannau chwarae ar agor yn ystod cyfnodau cyfyngiadau COVID-19	2.38	0.75	2.06	1.00	0.32	0.93

addysgeg, roedd arbenigwyr yn llawer mwy tebygol o roi gradd is i 'Datblygu hyder plant a'u parodrwydd i gymryd risgiau' nag ymarferwyr: $t(237)=2.88$, $p=0.01$, ac yn yr adran rhieni a theuluoedd, roedd arbenigwyr yn llawer mwy tebygol o roi gradd uwch i 'Darparu rhaglenni ymarfer corff i rieni a phlant cyn ysgol, i'w gwneud gartref neu ar sail galw heibio, mewn lleoliadau awyr agored ac o dan do' nag ymarferwyr: $t(222)=-1.55$, $p<0.001$.

Trafodaeth

Casglodd yr astudiaeth hon awgrymiadau arbenigwyr o strategaethau y gellid eu defnyddio i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed yng Nghymru. Yna cafodd y traean uchaf o strategaethau eu graddio gan y grŵp arbenigwyr a'r grŵp ymarferwyr mewn lleoliadau ECEC. Bydd rhan gychwynnol yr adran drafod hon yn ateb CY1 trwy dynnu sylw at y themâu allweddol sy'n dod i'r amlwg o'r strategaethau a awgrymwyd gan arbenigwyr. Bydd yr ail adran yn trafod y tebygrwydd a'r gwahaniaethau rhwng atebion y grwpiau arbenigwyr ac ymarferwyr i CY2.

CY1: *Beth mae arbenigwyr yn credu yw'r strategaethau mwyaf effeithiol i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed?*

Ymarfer ac Addysgeg

Yn unol â'r llenyddiaeth gyfredol ynghylch manteision chwarae (Kourti et al., 2021), awgrymwyd strategaethau sy'n targedu chwarae ar draws

pob un o'r pedwar maes datblygu. Dyma'r thema fwyaf amlwg o bell ffordd yn y strategaethau ymarfer ac addysgeg. Yn fwy penodol, roedd strategaethau a oedd yn cynnwys chwarae rhydd, neu dan arweiniad plant, yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr. Mae hyn yn adlewyrchu'r ddirnadaeth o chwarae o safon uchel fel un sy'n cael ei chymell gan blant a'i dewis yn rhydd (Ginsburg, 2007; Waters-Davies, 2022). Roedd hynny'n wir hefyd am ddefnyddio'r awyr agored, gyda chefnogaeth helaeth gan lenyddiaeth i fanteision chwarae yn yr awyr agored ar gyfer datblygiad cyfannol plant (Bento a Dias, 2017; Clements, 2004; Tinney, 2022).

At hynny, ystyriwyd y defnydd o oedolion o fewn yr amgylchedd ECEC yn y strategaethau hyn hefyd, gan adleisio'r ymchwil ryngwladol sy'n cefnogi pwysigrwydd staff ECEC o safon (Cumming, 2021; Ringsmose, 2022). Roedd pwysigrwydd oedolion wedi'u hyfforddi'n briodol yn cael ei ystyried yn bwysig gan y grŵp arbenigwyr ond yn llai felly gan yr ymarferwyr eu hunain, er gwaethaf adolygiadau Llywodraeth Cymru yn tynnu sylw at bwysigrwydd hyn (Llywodraeth Cymru, 2014; Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019). At hynny, awgrymwyd strategaethau a oedd yn ymwneud â'r oedolion yn cefnogi ac yn hwyluso'r plant i gefnogi datblygiad gwybyddol, cymdeithasol ac emosiynol. Mae hyn hefyd yn cael ei adlewyrchu yn y llenyddiaeth sy'n amlygu'r oedolyn fel hwylusydd allweddol i ddatblygiad plant (Quinones a Pursi, 2020; Rekers, 2022).

Teuluoedd a'r Gymuned

Yn y strategaethau a oedd yn targedu teuluoedd a'r gymuned, ystyriwyd bod darparu gwybodaeth i rieni a gofalwyr yn bwysig, gyda chefnogaeth gan y llenyddiaeth i gyfathrebu rhwng y cartref a'r ysgol ac ymgysylltu â rhieni (Berthelsen a Walker, 2012; Goodall, 2016; Goodall a Montgomery, 2013). Roedd hyn yn cynnwys cyngor ar amser sgrin, rhaglenni ymarfer corff, gwybodaeth cyn ac ôl-enedigol a chynlluniau ymyrraeth penodol a oedd yn targedu gwahanol feysydd datblygu. Awgrymwyd strategaethau o fewn cymdogaethau hefyd, a'r rheiny'n cynnwys digwyddiadau lleol am ddim, mynediad i lyfrgelloedd ac adnoddau, a grwpiau plant bach lleol. Yn olaf, roedd cefnogaeth ariannol a chyngor i deuluoedd hefyd yn cael eu hystyried yn bwysig.

Cyllid a Darparu Adnoddau

Agwedd allweddol ar y strategaethau cyllid a darparu adnoddau a awgrymwyd oedd pwysigrwydd mynediad cyffredinol at ddarpariaeth. Ar draws pob maes datblygu, tynnwyd sylw cyson at yr angen am ddarpariaeth o safon uchel a oedd ar gael i bob plentyn. Amlygwyd hyn hefyd ym meta-ddadansoddiad Van Huizen a Plantenga (2018), a ganfu bod darpariaeth o safon yn hanfodol o ran mynediad cyffredinol i ECEC yn y cyd-destun byd-eang ac roedd hyn yn tueddu i fod o fudd i blant o gyd-destunau difreintiedig.

Roedd pwysigrwydd peidio â chau lleoliadau ECEC, gan gynnwys meysydd chwarae plant a manau awyr agored, hefyd yn allweddol. Caiff hyn ei ategu ar draws ymchwil ar effaith negyddol COVID-19 o ganlyniad i gau sefydliadau addysgol (Clarke et al. 2021; Dodd, Westbrook a Lawrence, 2020; Iechyd Cyhoeddus yr Alban, 2020; Marchant et al., 2021). Yn olaf, roedd strategaethau cyffredinol ynghylch yr angen i leihau tloedi hefyd yn y traean uchaf o strategaethau a awgrymwyd gan arbenigwyr, sy'n cyd-fynd â phryderon ehangach yn tynnu sylw at effaith tloedi digidol/tloedi data (Donaghy a Crick, 2021; Nesta, 2021).

CY2: A oes cytundeb rhwng yr arbenigwr a'r gymuned ymarferwyr ECEC yng Nghymru ar y strategaethau gorau i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed?

Roedd dadansoddiad cychwynnol o'r strategaethau yn ôl safle, yn defnyddio cyfernod W Kendall ar y grwpiau arbenigwyr ac ymarferwyr, ac ymhlith yr holl gyfranogwyr, yn awgrymu diffyg cytundeb a chonsensws ymhlith yr holl gyfranogwyr a gafodd gais i raddio'r strategaethau (gweler Tabl 1). Heddiw, mae consensws yn llai pwysig i lawer o ymchwilwyr gyda diffyg cytundeb yn cael ei ystyried yn ganlyniad dilyn y ymarfer graddio (Armstrong, 1989; Skulmoski, Hartman a Krahn, 2007). Oherwydd safbwyntiau amrywiol yr arbenigwyr a'r ymarferwyr a oedd yn ymwneud â'r astudiaeth Delphi a'r arolwg ymarferwyr ECEC ehangach, ystyriwyd bod diffyg consensws ar raddio'r ffactorau yn briodol.

Cynhyrwyd gwerthoedd gwasgariad hefyd er mwyn deall y wasgariad wrth raddio pob strategaeth. Dangosodd y rhain fwy o wasgariad ymhlith yr arbenigwyr na'r grŵp ymarferwyr. Unwaith eto, efallai nad yw hyn yn syndod o ystyried yr amrywiaeth o fewn y grŵp

arbenigwyr a oedd yn cynnwys academyddion, cynrychiolwyr sefydliadau ac ymarferwyr arbenigol. Fodd bynnag, roedd rhai themâu hefyd yn amlwg yn y strategaethau a oedd â chyfradd fwy o wasgaru. Roedd mwy o wasgaru wrth raddio strategaethau a oedd yn sôn am bwysigrwydd peidio â chau darpariaeth ECEC pe bai COVID-19, neu bandemig arall, yn codi eto. Roedd arbenigwyr hefyd yn fwy tebygol o fod â mwy o amrywioldeb wrth raddio strategaethau a oedd yn enwi ymyriadau penodol ac anghenion adnoddau, gyda mwy o gysondeb yn cael ei ddangos mewn strategaethau a oedd yn siarad yn fwy cyfannol am strategaethau ECEC. Roedd gan y grŵp arbenigwyr a'r grŵp ymarferwyr farn amrywiol ar yr angen i osgoi'r agenda 'dal i fyny'. Efallai bod hyn yn adleisio'r negeseuon cymysg gan wleidyddion ac ar y cyfryngau am bwysigrwydd 'dal i fyny' ar ôl COVID-19, yn genedlaethol (Llywodraeth Cymru, 2021; Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru, 2022) ac yn fyd-eang (Sonnemann a Goss, 2020; UNICEF, 2022). Yn olaf, roedd gan y grŵp arbenigwyr a'r grŵp ymarferwyr farn amrywiol ar bwysigrwydd hyfforddiant i oedolion mewn lleoliadau ECEC.

Ar y cyfan, ychydig iawn o wahaniaethau sylweddol a ganfuwyd rhwng y grŵp arbenigwyr a'r grŵp ymarferwyr wrth bennu safle cymedrig ar gyfer pob strategaeth. Mae hyn yn awgrymu, er bod amrywiadau o fewn grwpiau, bod cytundeb cyffredinol ar bwysigrwydd cyfartalog pob strategaeth rhwng y ddau grŵp, gan roi rhywfaint o hygredd i drefn raddio'r strategaethau, er gwaethaf amrywiadau o fewn y grwpiau.

Cyfyngiadau

Er bod cytundeb rhwng y grŵp arbenigwyr ac ymarferwyr ar safle graddio'r strategaethau, gwan iawn oedd unrhyw gytuno o fewn grwpiau. Mae hyn yn amlygu safbwyntiau a barn amrywiol y grwpiau, yn enwedig y grŵp arbenigwyr. Fodd bynnag, diben yr ymchwil hon oedd dirnad y strategaethau posibl y gellid eu defnyddio i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed yng Nghymru. Er na chafwyd consensws o fewn y grwpiau cyfranogwyr, cynhyrchwyd themâu cyffredinol a strategaethau a oedd yn cael eu ffafrio. Mae anghytundeb (discensus) yn ganlyniad dilys mewn astudiaeth Delphi (O'Neill, Scott a Conboy, 2011) ac yn yr astudiaeth hon, mae'n rhoi gwybodaeth werthfawr am y safbwyntiau amrywiol ynghylch y strategaethau a gafodd eu hawgrymu. Mae'r astudiaeth yn tynnu sylw at

y ffaith bod barn ar y strategaethau mwyaf effeithiol i liniaru effaith COVID-19 yn debygol o fod yn benodol i gyd-destun ac y dylai ymchwil yn y dyfodol felly archwilio gwahaniaethau cyd-destunol rhwng arbenigwyr ac ymarferwyr.

Casgliad

Mae'r astudiaeth hon wedi nodi nifer o themâu allweddol sydd, yn nhyb arbenigwyr, yn bwysig i liniaru effaith niweidiol COVID-19 ar blant o dan bump oed yng Nghymru. Y thema amlycaf o fewn y strategaethau a awgrymwyd gan arbenigwyr oedd pwysigrwydd profiadau chwarae o safon uchel. Tynnwyd sylw hefyd at bwysigrwydd darpariaeth gyffredinol a chymorth o safon i athrawon a theuluoedd, sy'n cyd-fynd ag opsiynau a gafodd eu cynnig yn ddiweddar ar gyfer ehangu cymorth gofal plant yng Nghymru (Llywodraeth Cymru, 2022). Roedd y themâu hyn yn amlwg ymhlith y ddau grŵp cyfranogwyr, er nad oedd consensws rhyngddynt. Felly, mae'r ymchwil hon sy'n defnyddio Cymru fel astudiaeth achos genedlaethol yn awgrymu cyfeiriad clir ar gyfer polisïau ac arferion yn y dyfodol a rhai datblygol y gellid eu hailadrodd a'u rhoi ar waith mewn lleoliadau ECEC eraill ledled y DU ac yn rhyngwladol wrth i ni barhau i symud i drefn normal/annormal newydd ar ôl Covid.

Cyfeiriadau

- Araújo, L.A., Veloso, C.F., Souza, M.C., Azevedo, J., a Tarro, G. (2021). The potential impact of the COVID-19 pandemic on child growth and development: a systematic review. *Jornal de Pediatria*, 97(4), 369–377. <https://doi.org/10.1016/j.jpmed.2020.08.008>
- Armstrong, M.L. (1989). Computer Competence for Nurse Educators. Yn: Saba, V.K., Rieder, K.A., Pocklington, D.B. (goln), *Nursing and Computers. Computers and Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4612-3622-1_34
- Arolygiaeth Gofal Cymru (2021). Adroddiad Blynyddol y Prif Arolygydd 2020-2021. Ar gael yn: <https://www.arolygiaethgofal.cymru/sites/default/files/2021-08/210818-adroddiad-blynyddol-y-prif-arolygydd-2020-2021-cy.pdf> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Atfield, G., Baldauf, B., a Kispeter, E. (2021). Mitigating the impacts of COVID-19: Rapid evidence review – Education, childcare and social work and related

- social care workforce. Ar gael yn: <http://hdl.voced.edu.au/10707/588073> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Barnes, J., a Melhuish, E. C. (2017). Amount and timing of group-based childcare from birth and cognitive development at 51 months. *International Journal of Behavioral Development*, 41(3), 360–370. <https://doi.org/10.1177/0165025416635756>
- Bento, G., a Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto Biomedical Journal*, 2(5), 157-160. <https://doi.org/10.1016/j.pbj.2017.03.003>
- Berthelsen, D., a Walker, S. (2008). Parents' involvement in their children's education. *Family Matters* (79), 34–41. Ar gael yn: https://aifs.gov.au/sites/default/files/bw_0.pdf (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Braun, V. a Clark, V. (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. Sage.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Burchinal, M.R., Roberts, J.E., Riggins, R., Zeisel, S. A., Neebe, E., a Bryant, D. (2000). Relating Quality of Center-Based Child Care to Early Cognitive and Language Development Longitudinally. *Child Development*, 71(2), 339–357. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00149>
- Camilli, G., Vargas, S., Ryan, S., a Barnett, W.S. (2010). Meta-Analysis of the Effects of Early Education Interventions on Cognitive and Social Development. *Teachers College Record: The Voice of Scholarship in Education*, 112(3), 579–620. <https://doi.org/10.1177/016146811011200303>
- Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru (2022). Adferiad ym maes addysg: Ymateb i bandemig y Coronafeirws. Ar gael yn: <https://www.wcpp.org.uk/cy/cyhoeddi/adferiad-ym-maes-addysg-ymateb-i-bandemig-y-coronafeirws/> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Clarke, J. M., Majeed, A., a Beaney, T. (2021). Measuring the impact of covid-19. *BMJ*, 373, n1239. <https://doi.org/10.1136/bmj.n1239>
- Clements, R. (2004). An Investigation of the Status of Outdoor Play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5(1), 68–80. <https://doi.org/10.2304/ciec.2004.5.1.10>
- Cochran, S.W. (1983). The Delphi method: Formulating and refining group judgements. *Journal of Human Sciences*, 2(2), 111–117.
- Crick, T. (2021). COVID-19 as a Catalyst for Rethinking Digital Education: A View from Wales. *Research Intelligence*, 145, 14–15. <https://cronfa.swan.ac.uk/Record/cronfa55558>
- Cumming, T., Wong, S., a Logan, H. (2021). Early childhood educators' well-being, work environments and 'quality': Possibilities for changing policy and practice. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46(1), 50–65. <https://doi.org/10.1177/1836939120979064>
- Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019). Addysg a Gofal Plentynod Cynnar yng Nghymru: Cyflwyniad (Briff Ymchwil). Ar gael yn: <https://ymchwil.senedd.cymru/media/sigitupi/early-childhood-education-web-welsh.pdf> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)

- Davies, C., Hendry, A., Gibson, S. P., Gliga, T., McGillion, M., a Gonzalez-Gomez, N. (2021). Early childhood education and care (ECEC) during COVID-19 boosts growth in language and executive function. *Infant and Child Development*, 30(4). <https://doi.org/10.1002/icd.2241>
- De Amorim, L.M., Gonçalves, J., Neto, M.L.R., Lima N.N.R., Teixeira, S.A., a Moreira, J.L.S. (2022). Reflections of early childhood education in the COVID-19 pandemic. *Journal of Paediatric Nursing*. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2021.12.031>
- Delbecq, A.L., Van de Ven, A.H., a Gustafson, D.H. (1975). *Group techniques for program planning: a guide to nominal group and delphi processes*. Green Briar Press.
- Dodd, H., Westbrook, J., a Lawrence, P. (2020). Report One: Findings from 1728 parents/carers of year olds on stress, child activities, child worries and need for support. CO-SPYCE study. COVID-19: Supporting Parents and Young Children during Epidemics. Ar gael yn: https://emergingminds.org.uk/wp-content/uploads/2020/06/Co-SPYCE-report_1_Final.pdf (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Donaghy, D., a Crick, T. (2021). How Collaboration Can Address Digital Poverty. *ITNOW*, 63(3). <https://doi.org/10.1093/itnow/bwab072>
- Drange, N., a Havnes, T. (2019). Early Childcare and Cognitive Development: Evidence from an Assignment Lottery. *Journal of Labor Economics*, 37(2), 581–620. <https://doi.org/10.1086/700193>
- Sefydliad Gwaddol Addysg (Education Endowment Foundation) (2020). Impact of school closures on the attainment gap: Rapid evidence assessment. Ar gael yn: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED612885.pdf> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Egan, S.M., Pope, J., Moloney, M., Hoyne, C., a Beatty, C. (2021). Missing Early Education and Care During the Pandemic: The Socio-Emotional Impact of the COVID-19 Crisis on Young Children. *Early Childhood Education Journal*, 49, 925–934. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01193-2>
- Eryigit-Madzwamuse, S., a Barnes, J. (2013). Is Early Center-Based Child Care Associated with Tantrums and Unmanageable Behavior Over Time Up to School Entry?. *Child & Youth Care Forum*, 42(2), 101–117. <https://doi.org/10.1007/s10566-012-9193-7>
- Ginsburg, K. R. (2007). The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182–191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>
- Goodall, J. S. (2016). Technology and school-home communication. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 11(2), 118–131. <https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1227252>
- Goodall, J., a Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: a continuum. *Educational Review*, 66(4), 399–410. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576>

- Goodman, A., a Sianesi, B. (2005). Early Education and Children's Outcomes: How Long Do the Impacts Last?. *Fiscal Studies*, 26(4), 513-548. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2005.00022.x>
- Hansen, K., a Hawkes, D. (2009). Early Childcare and Child Development. *Journal of Social Policy*, 38(2), 211-239. <https://doi.org/10.1017/S004727940800281X>
- Hogg, R., a Worth, A. (2009). What support do parents of young children need? A user-focused study. *Community Practitioner*, 82(1).
- Iechyd Cyhoeddus yr Alban (Public Health Scotland) (2020). COVID-19 Early years resilience and impact survey – CEYRIS. Ar gael yn: <https://publichealthscotland.scot/publications/covid-19-early-years-resilience-and-impact-survey-ceyris/> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Iechyd Cyhoeddus Cymru (2021). Research brief: Children's and young people's mental well-being during the COVID-19 pandemic. Ar gael yn: <https://phw.nhs.wales/publications/publications1/children-and-young-peoples-mental-well-being-during-the-covid-19-pandemic-research-brief/> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Knight, C., Conn, C., Crick, T, a Brooks, S. (2022). Divergences in the Framing of Inclusive Education across the UK: A Four Nations Critical Policy Analysis. *Educational Review*. <https://doi.org/10.1080/00131911.2023.2222235>
- Knight, C., a Crick, T. (2022). Inclusive Education in Wales: Interpreting discourses of values and practice using critical policy analysis. *ECNU Review of Education*, 5(2), 258-283. <https://doi.org/10.1177/209653112111039858>
- Kourti, A., Stavridou, A., Panagouli, E., Psaltopoulou, T., Tsolia, M., Sergeantanis, T. N., a Tsitsika, A. (2021). Play Behaviors in Children during the COVID-19 Pandemic: A Review of the Literature. *Children*, 8(8), 706. <https://doi.org/10.3390/children8080706>
- Lee, H., Kim, Y., a Terry, J. (2020). Adverse childhood experiences (ACEs) on mental disorders in young adulthood: Latent classes and community violence exposure. *Preventive Medicine*, 134, 106039. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2020.106039>
- Lewis, H. a Crick, T. (2022). Secondary Schools in Wales: Governance, Policy and Curriculum. Yn: S. Capel, M. Leask, S. Younie, E. Hidson, a J. Lawrence (goln), Learning to Teach in the Secondary School: A Companion to School Experience, 9fed argraffiad, Routledge.
- Lloyd, J.E.V., Li, L., a Hertzman, C. (2010). Early experiences matter: Lasting effect of concentrated disadvantage on children's language and cognitive outcomes. *Health & Place*, 16(2), 371-380. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2009.11.009>
- Llywodraeth Cymru (2014). Adolygiad annibynnol o gofrestru, rheoleiddio ac arolygu gofal plant ac addysg gynnar. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-07/adolygiad-annibynnol-o-wasanaethau-gofal-plant.pdf> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Llywodraeth Cymru (2021). Amserlen cau ysgolion yn ystod pandemig coronafeirws (COVID-19), Mawrth 2020 i Ebrill 2021. Ar gael yn: <https://>

- webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20230129194108/https://www.llyw.cymru/amserlen-cau-ysgolion-yn-ystod-pandemig-coronafeirws-covid-19 (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Llywodraeth Cymru (2021). Adnewyddu a diwygio: cefnogi lles a chynnydd dysgwyr — Ein cynllun adfer addysg o COVID-19. Ar gael yn: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20230406152615/https://www.llyw.cymru/sites/default/files/pdf-versions/2021/7/4/1626351986/adnewyddu-diwygio-cefnogi-lles-chynnydd-dysgwyr.pdf> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Llywodraeth Cymru (2022). Ehangu cymorth gofal plant (Papur Cabinet CAB(21-22)71, 14 Ebrill 2022). Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/ehangu-cymorth-gofal-plant-papur-cabinet-html> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Llywodraeth Cymru (2023a). Cwricwlwm i Gymru. Ar gael yn: <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Llywodraeth Cymru (2023b). Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/cenhadaeth-ein-cenedl-safonau-dyheadau-uchel-i-bawb-html> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Marchant, E., Todd, C., James, M., Crick, T., Dwyer, R., a Brophy, S. (2021). Primary school staff perspectives of school closures due to COVID-19, experiences of schools reopening and recommendations for the future: a qualitative survey in Wales. *PLOS ONE*, 16(12), e0260396. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260396>
- Marchant, E., Griffiths, L., Crick, C., Fry, R., Hollinghurst, J., James, M., Cowley, L., Abbasizanjani, H., Thompson, D., Torabi, F., Kennedy, J., Akbari, A., Gravenor, M., Lyons, R., a Brophy, S. (2022a). COVID-19 mitigation measures in primary schools and association with infection and school staff wellbeing: an observational survey linked with routine data in Wales, UK. *PLOS ONE*, 17(2), e0264023. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264023>
- Marchant, E., Lowthian, E., Crick, T., Griffiths, L., Fry, R., Dadaczynski, K., Okan, O., James, M., Cowley, L., Torabi, F., Kennedy, J., Akbari, A., Lyons, R. a Brophy, S. (2022b). Pre-COVID-19 pandemic health-related behaviours in children (2018–2020) and association with being tested for SARS-CoV-2 and testing positive for SARS-CoV-2 (2020–2021): a retrospective cohort study using survey data linked with routine health data in Wales, UK. *BMJ Open*, 12(9), e061344. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-061344>
- Michelmore, K., a Dynarski, S. (2017). The Gap Within the Gap. *AERA Open*, 3(1). <https://doi.org/10.1177/2332858417692958>
- Melhuish, E. (2016). Longitudinal research and early years policy development in the UK. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s40723-016-0019-1>
- Murray, J. (2020). In a Time of COVID-19 and Beyond, the World needs Early Childhood Educators. *International Journal of Early Years Education*, 28(4), 299–302. <https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1839830>

- Nesta (2021). Data Poverty in Scotland and Wales. Ar gael yn: <https://www.nesta.org.uk/report/data-poverty-scotland-and-wales/> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- OECD (2020). Combatting COVID-19's effect on Children. Ar gael yn: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/combating-covid-19-s-effect-on-children_2e1f3b2f-en
- Okoli, C., a Pawlowski, S.D. (2004). The Delphi method as a research tool: an example, design considerations and applications. *Information & Management*, 42(1) <https://doi.org/10.1016/j.im.2003.11.002>
- Quinones, G., a Pursi, A. (2020). Playful qualities of toddling style in adult-child interaction. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(4), 475-489. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1783923>
- Reekers, A. (2022) The role of the adult in supporting play. Yn Waters-Davies, J. (gol). (2022). *Introduction to Play*. (tud. 146-157). SAGE.
- Ringsmose, C. (2022). Gaps in Care: (E)quality ECEC in Nordic Early Childhoods. Yn H. Harju-Luukkainen, N. B. Hanssen, a C. Sundqvist (goln), *Special Education in the Early Years: Perspectives on Policy and Practice in the Nordic Countries* (tud. 59-72). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91297-0_5
- Rhaglen Bwyd y Byd (World Food Program) (2020). Global Monitoring of School Meals During COVID-19 School Closures. Ar gael yn: <https://cdn.wfp.org/2020/school-feeding-map/index.html> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Schmidt, R.C. (2007). Managing Delphi Surveys Using Nonparametric Statistical Techniques. *Decision Sciences*, 28(3), 763-774. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.1997.tb01330.x>
- Sefydliad Iechyd y Byd (World Health Organization) (2020). Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond. Ar gael yn: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Shonkoff, J.P. (2016). Capitalizing on Advances in Science to Reduce the Health Consequences of Early Childhood Adversity. *JAMA Pediatrics*, 170(10), 1003-1007. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2016.1559>
- Siegel, A., Zarb, M., Alshaigy, B., Blanchard, J., Crick, T., Glassey, R., Holt, J.R., Latulipe, C., Riedesel, C., Senapathi, M., Simon a Williams, D. (2021). Teaching through a Global Pandemic: Educational Landscapes Before, During and After COVID-19. Proceedings of ITiCSE-WGR'21. <https://doi.org/10.1145/3502870.3506565>
- Skulmoski, G.J., Hartman, F.T. a Krahn, J. (2007). The Delphi Method for Graduate Research. *Journal of Information Technology Education: Research*, 6(1), 1-21. Informing Science Institute. Adalwyd 21 Mawrth, 2022 o <https://www.learntechlib.org/p/111405/>.
- Smith, P.K., Cowie, H., a Blades, M. (2003). *Understanding children's development*. Blackwell Publishing.

- Sonnemann, J., a Goss, P. (2020). *COVID catch-up: Helping disadvantaged students close the equity gap*. Grattan Institute.
- Sylva, K. (2010). *Early childhood matters. Evidence from the Effective Pre-school and Primary Education project*. Routledge.
- Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) (2020). Amcangyfrifon Poblogaeth (dyddiad cyhoeddi Mehefin 2020). Ar gael yn: <https://cy.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- Tinney, G. (2022). *Outdoor Play*. Yn Waters-Davies, J. (gol). (2022). *Introduction to Play*. (tud. 108-121). SAGE. Chicago
- UNICEF (2021). Too few children are attending pre-school programmes. Ar gael yn: <https://data.unicef.org/topic/early-childhood-development/early-childhood-education/> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- UNICEF (2022). Where are we on Education Recovery? Ar gael yn: <https://www.unicef.org/reports/where-are-we-education-recovery> (cyrchwyd 10 Gorffennaf 2023)
- van Huizen, T., a Plantenga, J. (2018). Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments. *Economics of Education Review*, 66, 206-222. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2018.08.001>
- Waters-Davies, J. (gol). (2022). *Introduction to Play*. Sage. Chicago
- Watermeyer, R., Crick, T., Knight, C. a Goodall J. (2021). COVID-19 and digital disruption in UK universities: afflictions and affordances of emergency online migration. *Higher Education*, 81, 623-641. <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00561-y>
- Wu, Z., a McGoogan, J.M. (2020). Characteristics of and Important Lessons From the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China. *JAMA*, 323(13), 1239. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.2648>